

II Ogólnopolska Konferencja Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego pt. *Małżeństwo na całe życie?*, Olsztyn, 11 maja 2011 r.

Katedra Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w dniu 11 maja 2011 r. zorganizowała w Olsztynie II Ogólnopolską Konferencję Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego pod tytułem *Małżeństwo na całe życie?* Pomocą przy tym przedsięwzięciu służyli także adwokaci zrzeszeni w Korpusie Adwokatów Kościelnych w Polsce oraz studenci z Koła Naukowego Prawników Kanonistów UWM oraz Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa Elsa Olsztyn.

Celem konferencji była diagnoza realizacji wymaganej trwałości lub nierozzerwalności małżeństwa, analiza współczesnych tendencji i unormowań prawnych dotyczących zawierania małżeństwa, zastrzeżeń dotyczących trwałości lub nierozzerwalności małżeństwa, stawianych przy jego zawieraniu, wpływie tych postaw na ważność zawieranych małżeństw, a także środki prawnej i społecznej ochrony trwałości i nierozzerwalności małżeństwa. Obrady miały miejsce w budynku Biblioteki Głównej UWM i zgromadziły liczną grupę słuchaczy z całej Polski: teoretyków i praktyków prawa kanonicznego, rodzinnego, pracowników instytucji zajmujących się poradnictwem małżeńskim i rodzinnym, duszpasterzy, nauczycieli przygotowujących młodzież do życia w rodzinie, samorządowców, a także osób zamierzających zawrzeć małżeństwo lub żyjących już w związku małżeńskim. Podczas konferencji wystąpiło ponad 30 prelegentów z ośrodków naukowych z Gniezna, Krakowa, Lublina, Łodzi, Olsztyna, Poznania, Radomia, Szczecina, Warszawy i Wrocławia.

Patronat honorowy na konferencją objęli: abp Józef Kowalczyk – Metropolita Gnieźnieński, Prymas Polski, abp Wojciech Ziemba – Metropolita Warmiński, abp Andrzej Dzięga – Metropolita Szczecińsko-Kamieński, przewodniczący Rady Prawnej Konferencji Episkopatu Polski, kierownik Katedry Prawa Rodzinnego i Praw Rodziny WPPKiA KUL, bp Kazimierz Górny – biskup diecezji rzeszowskiej, przewodniczący Rady ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski, bp Stanisław Stefanek – biskup diecezji łomżyńskiej, były przewodniczący Rady ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski, Marian Podziewski – Wojewoda Warmińsko-Mazurski, Jacek Protas – Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Piotr Grzymowicz – Prezydent Miasta Olszyn, prof. dr hab. Józef Górniewicz – Rektor UWM oraz prof. dr hab. Lucjan Jędrychowski – przewodniczący Rady ds. Rodziny województwa warmińsko-mazurskiego. Natomiast w skład komitetu naukowego weszli: ks. prof. Wojciech Góralski (UKSW), ks. prof. Janusz Gręźlikowski (UKSW, UMK), ks. prof. Marian Machinek (UWM), prof. Mirosław Nazar (UMCS), ks. prof. Tomasz Rozkrut (UPJPII), prof. Maria Ryś (UKSW), prof. Bronisław Sitek (UWM), prof. Tadeusz Smoczyński (US), prof. Wanda Stojanowska (UKSW) oraz ks. prof. Ryszard Sztuchmiller (UWM).

Z uwagi na bogaty program wystąpień, konferencja została podzielona na cztery sesje tematyczne: 1 – trwałość małżeństwa w aspekcie socjologicznym, 2 – trwałość małżeństwa w aspekcie filozoficznym, teologicznym i społecznym, 3 – trwałość i nierozzerwalność małżeństwa w prawie kanonicznym, 4 – trwałość małżeństwa w prawie polskim i w prawie innych krajów. Konferencję poprzedziła msza św. w intencji obradujących pod przewodnictwem bpa Jacka Jezierskiego.

Wszystkich uczestników konferencji w imieniu organizatorów powitał ks. prof. dr hab. Ryszard Sztuchmiller, kierownik Katedry Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego WPiA UWM. Przemówienia na rozpoczęcie obrad wygłosili: dyr. Agnieszka Boczkowska z Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie oraz dr Piotr Krajewski prodziekan ds. studiów stacjonarnych WPiA UWM.

Sesji pierwszej – poświęconej trwałości małżeństwu w aspekcie socjologicznym – przewodniczył ks. prof. Jan Krajczyński z UKSW. Jako pierwszy z referatem pt. *Współczesne formy zagrożeń nierozzerwalności małżeństwa* wystąpił ks. dr Jarosław Wojtkun, rektor Wyższego Semina-

rium Duchownego w Radomiu. W wystąpieniu omówiono takie formy zagrożeń, jak: zaniedbania wychowawcze w domu rodzinnym, braki w kształtowaniu postawy samokontroli, powściągliwości, panowania nad sobą, uchybienia w zakresie wierności zobowiązaniom małżeńskim, wyjazdy zarobkowe jednego z małżonków za granicę, panujący klimat kulturowy współczesności, błędne pojmowanie wolności. Autor podkreślił, że „kryzys przeżywa samo pojęcie miłości, jeśli jest ona sprowadzana wyłącznie do poziomu uczucia, bez uwzględnienia wymiaru daru z siebie dla drugiego. Najważniejsze jest podejmowanie trudu pracy nad tym wszystkim, co małżeństwo umacnia i eliminować przeszkody, które niszczą małżeńską więź”. Następnie głos zabrał dr Adam Bartczak, adiunkt Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, który w swoim referacie pt. *Wpływ tendencji prorozwodowych na trwałość małżeństwa* wskazał, że rozumienie „trwałości” na gruncie prawa świeckiego i prawa kanonicznego jest różne. Prawo cywilne posługuje się pojęciem trwałości w znaczeniu względnym, natomiast prawo kanoniczne, poza kilkoma wyjątkami, bezwzględny. Kościół czyni kroki zmierzające do podejmowania działań na rzecz zwiększania świadomości nierozzerwalności małżeństwa. Trzeci referat pt. *Rozwody we współczesnej Polsce* wygłosiła prof. dr hab. Ewa Waszkiewicz z Uniwersytetu Wrocławskiego. Zaakcentowała m.in. przyczyny i skutki rozwodu – dla małżonków i dzieci. Autorka ukazała zarówno negatywne skutki rozwodu, jak i pozytywne, wtedy gdy zła koegzystencja małżonków pociąga za sobą możliwość pojawienia się patologii społecznych.

Następnie głos zabrał ks. dr hab. Sylwester Kasprzak, kierownik Katedry Historii Administracji WPPKiA Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, który w swoim wystąpieniu pt. *Współczesne zagrożenia trwałości małżeństwa sakramentalnego i potrzeba starannego przygotowania nupturientów* wskazał m.in. na style życia poza małżeństwem w formie wolnych związków – coraz częściej kobiety i mężczyźni łączą się w związki, ale nie chcą wiązać się na stałe, nie przyjmując zobowiązań prawnych. Sesję zwieńczył referat mgra Rafała Wójcickiego – doktoranta Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, członka Korpusu Adwokatów Kościelnych w Polsce – pt. *Trwałość małżeństwa w aspekcie socjologicznym i psychologicznym na podstawie badań biegłych z sądów kościelnych*, w którym podkreślono m.in. ogólny brak wiedzy na temat istoty małżeństwa i sensu

miłości małżeńskiej, brak więzi interpersonalnej i komunikacji słownej między małżonkami oraz problem niepoważnego traktowania małżeństwa.

Sesji drugiej, zatytułowanej *Trwałość małżeństwa w aspekcie filozoficznym, teologicznym i społecznym*, przewodniczył ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Jako pierwszy głos zabrał ks. prof. Ryszard Szytchmiller (UWM), który w referacie pt. *Odpowiednie przygotowanie do małżeństwa warunkiem jego trwałości i sukcesu* podkreślił, że model małżeństwa i rodziny prezentowany w nauczaniu Kościoła katolickiego i w prawie kanonicznym stale uwzględnia istotny element, jakim jest nierozzerwalność małżeństwa. Autor podczas wystąpienia akcentował, że potrzebne jest wypracowywanie coraz większej świadomości o konieczności solidnego przygotowania do małżeństwa. „Kościół w Polsce wydaje się być w czołówce Kościołów lokalnych, które mają solidne przygotowanie do małżeństwa. Winien jednak pracować, aby tej pozycji nie utracić. Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin, uchwalone przez KEP w 2003 r. winno być dokładnie stosowane, a także dopracowywane, aby stale odpowiadało trudnym wyzwaniom” – powiedział ks. prof. R. Szytchmiller. Jako drugi z referatem pt. *Nierozzerwalność małżeństwa wyznacznikiem rozwoju* wystąpił ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak, prodziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, kierownik II Katedry Kościelnego Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego na tymże Wydziale. Wskazał on, że nierozzerwalność stanowiła zawsze wyzwanie dla małżonków oraz społeczności kościelnej i świeckiej. Nierozzerwalność ukazano w aspekcie historycznym, zwracając uwagę na racje i motywy ją uzasadniające (natura małżeństwa, sakramentalność, dobro małżonków i dobro potomstwa). Kolejny referat wygłosiła mgr Hanna Szczerbicz, doktorantka Katedry Pedagogiki Specjalnej Wydziału Nauk Społecznych UWM w Olsztynie. Tematyka referatu koncentrowała się wokół problemu, jakim jawi się trwałość małżeństwa w momencie pojawienia się na świecie potomka z niepełnosprawnością. Przedstawiono dwie sytuacje rodzinne, w których ojcowie w wyniku odejścia żon pozostali sami z niepełnosprawnym potomstwem. Sesję zakończyły wystąpienia 4 członków Studenckiego Koła Naukowego Prawników Kanonistów działającego przy Katedrze Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego WPiA UWM: Adama Żulewskiego, który wraz z siostrą Marzeną, absolwentką WPiA UWM, przygotował komunikat pt. *Małżeństwo jako podstawowa jednostka ładu społecz-*

nego; Olafa Szczypińskiego, którego rozważania zawarte w komunikacie pt. *Obrączka – ciężar miłości?* oscylowały wokół dramatu Karola Wojtyły *Przed sklepem jubilera* i nauki św. Augustyna; Ilony Biedrzyckiej, która swoje wystąpienie pt. *Małżeństwo jako umowa – przymierze* zakończyła wnioskiem, że miłość powinna być darem losu wykorzystanym do zbudowania bezinteresownej i dozgonnej wspólnoty; Ilony Kasińskiej, która starała się przedstawić *Receptę na sukces małżeński*.

Trzecia sesja dotyczyła kwestii *trwałości i nierozzerwalności małżeństwa w prawie kanonicznym*. Składała się ona z dwóch części. Pierwszej części przewodniczyli ks. prof. Ryszard Sztuchmiller (UWM, Korpus Adwokatów Kościelnych w Polsce) oraz ks. dr Grzegorz Harasimiak (Uniwersytet Szczeciński, Korpus Adwokatów Kościelnych w Polsce). W swoim referacie pt. *Nierozzerwalność małżeństwa w przemówieniach papieża Jana Pawła II do Roty Rzymskiej* ks. prof. Wojciech Góralski (kierownik I Katedry Kościelnego Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego UKSW) zaakcentował, że Ojciec Święty zdecydowanie ukazuje niezmienną naukę Kościoła na temat tego przymiotu małżeństwa, wskazuje przy tym na jego pochodzenie z prawa Bożego, naturalnego oraz na jego walor zarówno dla samych małżonków, jak i dla społeczności. Jan Paweł II apeluje również o przeciwstawianie się mentalności prorozwodowej. Następnie wystąpił ks. prof. Ginter Dzierżon, kierownik Katedry Norm Ogólnych Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, który w swoim referacie pt. *Nierozzerwalność małżeństwa. Kwestie teoretycznoprawne* przybliżył funkcjonujące w systemie prawa kościelnego przywileje: przywilej pawłowy, rozwiązanie małżeństwa pomiędzy nawróconymi poligamistami, rozwiązanie węzła małżeńskiego w przypadku wystąpienia uwięzienia bądź prześladowań, a także tzw. przywilej piotrowy posiadający skuteczność prawną na mocy pozakodeksowego aktu prawnego. Jako trzeci głos zabrał ks. prof. Tomasz Rozkrut (UPJPII), który przedstawił referat pt. *Procesowa ochrona nierozzerwalności małżeństwa w rotalnych przemówieniach papieża Benedykta XVI*. „Dotychczasowe Magisterium papieża Benedykta XVI w przedmiocie procesowej ochrony nierozzerwalności małżeństwa jest niewątpliwie kontynuowaniem myśli Jana Pawła II. Benedykt XVI to Magisterium rozwija oraz stara się w nim odpowiedzieć na współczesne problemy Kościoła i świata. Ze szczególniejszą uwagą należałoby podkreślić, że wskazane elementy Magisterium benedyktyńskiego podkreślają

święty i sakramentalny charakter małżeństwa wraz z promocją naturalnej godności instytucji. Ponadto należy zauważyć, że obszar dotyczący obrony ważności małżeństwa kanonicznego w alocucjach rotalnych Benedykta XVI rozwija się poprzez podejmowanie nowych zagadnień dotyczących procesów małżeńskich wraz ze wskazaniem ich niepokojących aspektów” – stwierdził ks. prof. Rozkrut.

Następnie ks. prof. Jan Krajczyński, kierownik Katedry Prawa o Posłudze Nauczania Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW wygłosił referat pt. *Hipotetyczne wykluczenie nierozzerwalności małżeństwa*. Odnosił się on m.in. do najczęściej spotykanych sposobów warunkowego wykluczenia tego istotnego przymiotu małżeństwa oraz zasad dotyczących dowodzenia w sprawie o nieważność małżeństwa *ob exclusum bonum sacramenti*.

Ostatni referat, przed przerwą kawową, wygłosił sędzia Trybunału Metropolitalnego Gnieźnieńskiego ks. dr hab. Tomasz Rakoczy. Temat wystąpienia brzmiał: *Separacja kanoniczna jako gwarancja nierozzerwalności małżeństwa dla małżonków i społeczności Kościoła*. Jak stwierdził autor, „aktualność podjętego tematu jest usprawiedliwiona obserwacją rzeczywistości. Prowadzi ona mianowicie do dwóch niepokojących wniosków. Po pierwsze, sposób myślenia wiernych na temat małżeństwa został zawężony do sfery prywatności (małżeństwo jest wyłączną sprawą małżonków). Po wtóre, separacja kanoniczna nie jest praktycznie obecna w życiu Kościoła, co wiąże się z przyzwoleniem duszpasterzy i wiernych na różny sposób przeżywania małżeństwa i arbitralność stosowania się do wskazań Kościoła w sytuacji faktycznego rozpadu związku”. Ks. dr hab. Tomasz Rakoczy postawił wnioski *de lege lata* (np. potrzeba uświadomienia małżonkom, których wspólnoty się rozpadły, konieczności zwrócenia się do odpowiednich autorytetów kościelnych w celu uregulowania sprawy) oraz *de lege ferenda* (np. konieczność powołania do istnienia ośrodków mediacyjnych służących pomocą małżonkom w trudnej sytuacji).

Drugiej części tej sesji przewodniczył ks. prof. Wojciech Góralski (UKSW). Na początku głos zabrał ks. dr Tomasz Białobrzeski, adiunkt Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. W swoim referacie pt. *Problematyka wykluczenia nierozzerwalności małżeństwa w wybranych wyrokach Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii* wyróżnił cztery podstawowe zagadnienia: pierwsze dotyczyło nierozzerwalności małżeństwa; w drugim zostało omówione domniemanie za ważnością zawarte-

go związku oraz domniemanie zgodności wewnętrznej woli ze słowami, które ją wyrażają; następnie ukazana została szczególna uwaga sędziów skupiona na istotnych elementach, jakie musi spełniać pozytywny akt woli wykluczający nierozzerwalność, aby spowodować nieważność małżeństwa; czwarty punkt stanowiła sprawa dowodzenia wykluczenia w procesie kanonicznym. Następnie wystąpił ks. dr hab. Andrzej Pastwa, kierownik Zakładu Prawa Kanonicznego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego, który w swoim referacie pt. *Vinculum perpetuum (kan. 1134)* przybliżył przemówienie Benedykta XVI do Roty Rzymskiej z 2011 r., zwłaszcza zawarł w nim wypowiedź na temat natury węzła małżeńskiego: „Nie można [...] nigdy zapomnieć, że bezpośrednim celem przygotowania [nupturientów] jest pomoc w wolnym zawarciu prawdziwego małżeństwa, czyli ukonstytuowaniu węzła sprawiedliwości i miłości między małżonkami – z jego przymiotami jednością i nierozzerwalnością”. Kolejny referat pt. *Weryfikacja przekonań nupturientów na temat małżeństwa jako narzędzie ochrony jego nierozzerwalności* zaprezentował ks. dr Robert Piega, oficjał Sądu Biskupiego w Sosnowcu. Ks. dr Piega zaznaczył, że jego wystąpienie jest próbą komentarza nr 29 adhortacji apostolskiej *Sacramentum caritatis* z uwzględnieniem przemówienia papieża Benedykta XVI do Trybunału Roty Rzymskiej z 22 stycznia 2011 r. Następnie wygłoszony został referat pt. *Obrońca węzła małżeńskiego gwarantem ważności i trwałości małżeństwa*. Został on przygotowany wspólnie przez dr Justynę Krzywkowską, adiunkta Wydziału Prawa i Administracji UWM i mgr Monikę Krzywkowską, absolwentkę Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. Analizując zadania obrońcy węzła małżeńskiego, odwołano się w wystąpieniu do obu Kodeksów Prawa Kanonicznego, do instrukcji procesowej *Dignitas connubii*, jak również do alokucji Jana Pawła II z 1988 r., w której papież mówił o większej odpowiedzialności obrońcy węzła, jego bardziej aktywnym uczestnictwie w dialogu procesowym zmierzającym do wyświetlenia prawdy o małżeństwie. Następnie głos zabrała mgr Anna Słowikowska, asystentka WPPKiA Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, która przedstawiła referat pt. *Znaczenie przeszkody pokrewieństwa duchowego dla trwałości i nierozzerwalności małżeństwa*. Według Autorki, utrzymanie tej przeszkody małżeńskiej w prawie katolickich Kościołów wschodnich świadczy o wpływie więzi pokrewieństwa duchowego na trwałość i nierozzerwalność małżeństwa. W trakcie wystąpienia mgr Słowi-

kowska próbowała odpowiedź m.in. na pytania: czy taka więź nie istnieje w Kościele łacińskim? Czy w Kościele katolickim obrządku łacińskiego i obrządków wschodnich powinny istnieć odrębne regulacje dotyczące ważności sakramentu małżeństwa? Sesję trzecią zakończyło wystąpienie Gustawa Piwko, członka Koła Naukowego Kanonistów KUL, który przedstawił komunikat pt. *Wyjątki od zasady nierozzerwalności małżeństwa na gruncie prawa kanonicznego*.

Czwarta, a zarazem ostatnia sesja, koncentrowała się na problematyce *trwałości małżeństwa w prawie polskim i w prawie innych krajów*. Przewodniczył jej ks. prof. Ginter Dzierżon z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Jako pierwsza w tej sesji głos zabrała dr Małgorzata Łączkowska, adiunkt WPiA Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W swoim referacie pt. *Zasada trwałości małżeństwa w polskim prawie rodzinnym – aspekty materialno-prawne i procesowe* zaakcentowała, że zasada ta znajduje swoje źródło w Konstytucji RP, która szczególną ochroną otacza związek małżeński oraz rodzinę. Bardziej szczegółowa regulacja ustanawiająca małżeństwo jako związek trwały, choć rozwiązywalny, zawarta została w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, a także w odpowiednich przepisach kodeksu postępowania cywilnego. Analiza obowiązującej regulacji prawnej według Autorki pozwala na stwierdzenie, że prawo przewiduje odpowiednie narzędzia służące zasadzie trwałości małżeństwa. Pewne wątpliwości może natomiast budzić praktyczne ich stosowanie przez sądy orzekające w sprawach rozwodowych. Następnie wystąpiła dr Małgorzata Sosnowska z Politechniki Wrocławskiej, która w swoim referacie pt. *Karnoprawne aspekty ochrony trwałości małżeństwa w polskim porządku prawnym* przybliżyła m.in. znamiona wybranych przestępstw zamieszczonych w rozdziałach: XXVI, XXV a nawet XIX kodeksu karnego z 1997 r., wykazując ich destruktywny wpływ na funkcjonowanie małżeństwa. Jako trzeci wystąpił ks. dr Grzegorz Harasimiak, adiunkt WPiA UŚ, przedstawiając referat na temat *Kryminalizacji bigamii w kontekście konstytucyjnego obowiązku objęcia ochroną małżeństwa w Polsce*. W swoim wystąpieniu Autor skoncentrował się na konstytucyjnym obowiązku ochrony małżeństwa. Wskazał, że prawnokarną ochronę zyskały dwa istotne elementy małżeństwa: monogamiczność i heteroseksualność. Następnie głos zabrał ks. dr Marek Zaborowski, asystent Wydziału Zamiejscowe-

go Prawa i Nauk o Gospodarce KUL w Stalowej Woli. Zaprezentowany referat *Prawo rzymskie a nierozzerwalność małżeństwa* traktował o instytucji małżeństwa w tymże prawodawstwie w aspekcie jej nierozzerwalności. Kolejny referat pt. *Ochrona trwałości małżeństwa na gruncie przepisów prawa socjalnego – stan obecny i zagrożenia* wygłosił mgr Mirosław Wątroba z Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Bielsku-Białej. Autor stwierdził, że „przepisy prawa socjalnego bez wątpienia wspomagają uregulowania kodeksu rodzinnego i opiekuńczego czy kodeksu postępowania cywilnego stojące na straży trwałości małżeństwa i mające zapobiegać nieuzasadnionym ingerencjom podmiotów zewnętrznych w relacje między małżonkami”. M. Wątroba zaakcentował, że należy zapobiegać pojawianiu się przepisów niekonstytucyjnych. Mgr Martyna Seroka z WPiA UWM ukazała *Instytucję separacji w prawie polskim*: wyjaśniła pojęcie separacji, jej etymologię, przesłanki orzeczenia separacji, skutków separacji, jak również zniesienie separacji. Sesję czwartą zakończyło wystąpienie Karoliny Tyszkiewicz, członka Studenckiego Koła Naukowego Prawników Kanonistów WPiA UWM, która przedstawiła komunikat pt. *Rozwód w islamie*.

Po każdej z czterech sesji miała miejsce ożywiona dyskusja dotycząca kwestii poruszonych w referatach. Wiele wystąpień wykazało powagę zagrożeń, w obliczu których staje związek małżeński oraz wskazało na wielkie znaczenie podejmowania inicjatyw wspierających trwałość i nierozzerwalność małżeństwa.

Podsumowania konferencji dokonał ks. prof. Ryszard Sztuchmiller, który podziękował współpracownikom za zorganizowanie tak wielce pożytecznego przedsięwzięcia naukowego, prelegentom za wygłoszenie referatów, osobom zabierającym głos w dyskusjach oraz wszystkim obecnym za udział w konferencji. Wyraził nadzieję, że to kolejne spotkanie przyczyni się jeszcze bardziej do pogłębienia tematyki dotyczącej trwałości małżeństwa i rodziny.

Justyna Krzywkowska